

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДАРГА ГОМБОЖАВЫН ЗАНДАНШАТАР
ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Нямаагийн ЭНХБОЛД

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-03-85, Факс: 26-29-92
E-mail: enkhbold@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2022.01.19 № ЧУХ-03/548
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн
мэдүүлэх тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Улсын Их Хурлын нэр бүхий гишүүд бид "Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай" хуулийн төслийг санаачлан Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Хуулийн төсөл, үзэл баримтлал, танилцуулга, Засгийн газраас ирүүлсэн дүгнэлтийг хавсаргав.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

Н.ЭНХБОЛД

Б.БАТ-ЭРДЭНЭ

Б.ПҮРЭВДОРЖ

Ц.СЭРГЭЛЭН

Г.ТЭМҮҮЛЭН

Б.ЭНХ-АМГАЛАН

000005

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ЕРӨНХИЙ НАРИЙН БИЧГИЙН
ДАРГА Л.ӨЛЗИЙСАЙХАН ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Нямаагийн ЭНХБОЛД

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-03-85, Факс: 26-29-92
E-mail: enkhbold@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2022-01-17 № УИА-03/410
танай _____-ны № _____-т

**Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
тов тогтоох тухай**

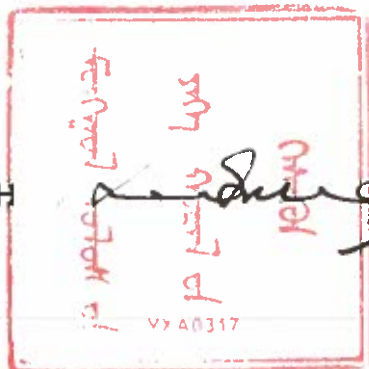
Монгол Улсын үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1-т заасан бүрэн эрхийнхээ дагуу "Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай" хуулийн төслийг санаачлан боловсруулсныг хянан үзэж Монгол Улсын Их Хурлын даргад өргөн мэдүүлэхээр хүргүүлж байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлд заасны дагуу Улсын Их Хурлын даргад өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгнө үү.

Хуулийн төсөл, үзэл баримтлал, танилцуулга, Засгийн газраас ирүүлсэн дүгнэлтийг хавсаргав.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

Н.ЭНХБОЛД

000005

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

2022 он 01 дугаар
сарын 11-ны өдөр

Дугаар ХЭГ/65

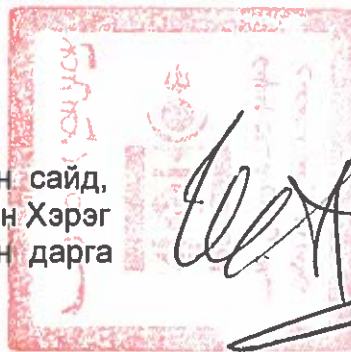
Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН Н.ЭНХБОЛД
ТАНАА

Хуралдааны тэмдэглэл
хүргүүлэх тухай

Таны санаачлан боловсруулж, Монгол Улсын Засгийн газрын санал, дүгнэлт авахаар ирүүлсэн Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн тэмдэглэлийг үүгээр хүргүүлж байна.

Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 1 дүгээр сарын 5-ны өдрийн хуралдааны 1 дүгээр тэмдэглэлд:

“ХИ.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Н.Энхболдын санаачлан боловсруулсан Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Н.Энхболдын санаачлан боловсруулсан Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд дараахь саналыг хууль санаачлагчид уламжлахаар тогтов:

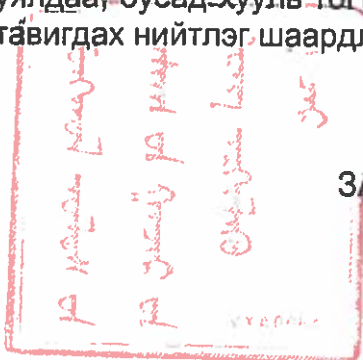
1. Улсын Их Хурлаас 2018 онд Дэлхийн худалдааны байгууллагын “Иргэний агаарын хөлгийн худалдааны хэлэлцээр”-ийг соёрхон баталсантай холбогдуулан Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газраас санаачлан боловсруулж, 2021 онд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн.

Иймд хуулийн төслийн 2 дугаар зүйлийг Засгийн газраас санаачлан боловсруулсан дээрх хуулийн төсөлтэй уялдуулж “Иргэний агаарын хөлөг, хөдөлгүүр болон газар дээрх дадлагажуур, тэдгээрийн эд анги, бүрэлдэхүүн хэсэг, дэд угсралтын хэсэг, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, холбогдох хэрэгсэл” гэж өөрчлөх;

2. Татварын ерөнхий хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.1, 5.1.3-т заасан татвар зайлшгүй байх, шударга байх зарчмын хүрээнд Засгийн газраас цаашид тусгайлан салбар, үйл ажиллагааг онцлогоос хамааран татвараас хөнгөлж, чөлөөлөхгүй байх бодлого, зарчим баримталж байгаа бөгөөд Монгол Улсын 2022 оны төсвийн тухай хууль батлагдан хэрэгжиж эхлээд байгаа энэ үед төсвийн орлого буурахаар байгаа нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан зарчимд нийцэхгүй байгааг анхаарах.

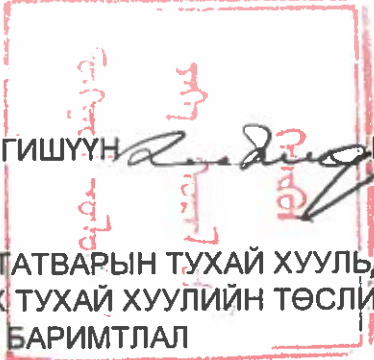
Түүнчлэн, манай улсын хувьд эдийн засаг, төсвийн орлогод эзлэх татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт бусад орнуудтай харьцуулахад ихээхэн өндөр бөгөөд үе шаттай бууруулах шаардлагатай болохыг Дэлхийн банк зэрэг олон улсын байгууллагуудаас сүүлийн жилүүдэд тогтмол зөвлөж ирснийг анхаарах шаардлагатай байна;

3. Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төсөл болон танилцуулгыг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан хуулийн төслийн бүтэц, зүйл хоорондын уялдаа, бусад хууль тогтоомжтой уялдсан байдал, эх бичвэр, хэл зүй, найруулгад тааигдах нийтлэг шаардлага зэргийг анхаарч боловсруулах.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

БАТЛАВ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН Н.ЭНХБОЛД

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ,
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН
ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хууль нь 2008 онд батлагдаж, гаалийн тариф, барааны үнэ, ангилал, гарал үүслийг тодорхойлох, гаалийн болон бусад татвар ногдуулах, хураах, төлөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулж байгаа бөгөөд цаг үеийн шаардлагаар 8 удаа холбогдох өөрчлөлтийг оруулсан байна.

Монгол Улсын Их Хурлаас 2015 онд баталсан Батлан хамгаалах бодлогын үндэс баримт бичгийн 2.1-д “Батлан хамгаалах үйл ажиллагаа нь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааны бүрэлдэхүүн хэсэг бөгөөд Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, хил хязгаарын халдашгүй дархан байдлыг хангах, хамгаалах зорилго бүхий улс төр, эдийн засаг, нийгэм, эрх зүй, цэргийн арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх нэгдмэл удирдлага, зохион байгуулалт, зохицуулалтын цогц мөн” гэж, 4.5-д “Монгол Улсын батлан хамгаалах нөөцийн менежмент, түүнд тавих хяналтын тогтолцоог боловсронгуй болгож, батлан хамгаалах зориулалт бүхий материаллаг нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, шинэчлэх тогтолцоог төгөлдөржүүлнэ” гэж, 6.2-т “Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлого, үйл ажиллагааны харилцааг зохицуулах хууль, эрх зүйн хэм хэмжээний цогц байдлыг хангана” гэж, Батлан хамгаалах тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2-т “Батлан хамгаалах үйл ажиллагааны зорилго нь Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, улсын хилийн халдашгүй дархан байдлыг хамгаалах, иргэний аюулгүй байдлыг хангахад оршино” гэж, мөн хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д “Эх орныхоо тусгаар тогтнолыг батлан хамгаалах нь төрийн үүрэг мөн. Төр нь улсыг батлан хамгаалах нэгдмэл тогтолцоог бүрдүүлж, бэхжүүлнэ” гэж, гэж, 20 дугаар зүйлийн 20.1-д “Батлан хамгаалах үйл ажиллагааг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ” гэж, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д “Зэвсэгт хүчнийг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ” гэж тус тус заасан.

Түүнчлэн Батлан хамгаалах бодлогын үндэс баримт бичгийн Зэвсэгт хүчний үүрэг, түүнийг хөгжүүлэх чиглэлийн 8.2.5-д “байлдааны зэвсэг, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, шинэчлэх” гэж, Батлан хамгаалах тухай хуулийн 13.1.10-д “зэвсэглэл, цэргийн техникийг шинэчлэх, сэргээн сайжруулах бодлого, төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зардлыг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж байх” гэсэн, мөн зүйлийн 13.1.11-д “цэргийн зориулалттай зэвсэглэл, техник, галт хэрэглэлийг үйлдвэрлэх, экспортлох, импортлох, хангах, хадгалах журмыг тогтоох” гэж, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 6.2.5-д “зэвсэглэл, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, сольж шинэчлэх” гэж тус тус заасан нь энэхүү хуулийн төслийг боловсруулах эрх зүйн үндэслэл юм.

Практик үндэслэл, шаардлагын хувьд өнөөдрийн байдлаар батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь цэргийн гадаад хамтын ажиллагааны хүрээнд дэлхийн 36 улстай цэргийн болон цэрэг-техникийн дипломат харилцаатай ажиллаж байна.

Зэвсэгт хүчинд ашиглагдаж байгаа цэргийн зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмжийн 90 гаруй хувийг ОХУ (хуучнаар ЗСБНХУ) -ын бүтээгдэхүүн эзэлдэг бөгөөд эдгээрийн ихэнх хувийг буцалтгүй тусламжаар манай улсад нийлүүлсэн байдаг.

Сүүлийн жилүүдэд ОХУ, БНХАУ, БНТУ, Украин Улс, Белерусь Улстай цэрэг-техникийн салбарт, АНУ, ХБНГУ, БНСУ, Израйль Улс, ИБУИНВУ-тай цэргийн салбарт хамтран ажиллах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийг байгуулан, Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, хэрэгслийг сольж шинэчлэх, энхийг дэмжих ажиллагааны оролцох чадавхыг бэхжүүлэхэд онцгой анхааран хамтран ажиллаж байна.

Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д "Батлан хамгаалах үйл ажиллагааг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ", Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д "Зэвсэгт хүчнийг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ" гэж тус тус заасан хэдий ч улс орны төсөв, санхүүгийн хүндрэлтэй байдалтай холбогдуулан цэргийн зэвсэглэл, сум, галт хэрэглэл, сэлбэг хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн нөөцийг бүрэн бүрдүүлж, шинэчлэх боломж дутмаг байсаар ирсэн бөгөөд гагцхүү салбарын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны хүрээнд буцалтгүй тусламжаар тодорхой хэмжээний дэмжлэг, туслалцааг авч ирсэн.

Өнөөдрийн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа "Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай" хуулийн 38.1.2-д "хүмүүнлэгийн болон буцалтгүй тусламжийн бараа" гэж, "Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай" хуулийн 13.1.3-д "гадаад улсын Засгийн газар, олон улсын байгууллагаас буцалтгүй болон хүмүүнлэгийн тусламж, хөнгөлөлттэй зээлээр авсан бараа" гэж, мөн хуулийн 13.1.5-д "зэвсэгт хүчин, цагдаа, улсын аюулгүй байдлыг хангах, шүүхийн шийдвэр биелүүлэх байгууллагын болон Авилгатай тэмцэх газрын хэрэгцээнд зориулан импортоор оруулж байгаа зэвсэг, тусгай техник, хэрэгсэл"-ийг холбогдох татвар, хураамжаас тус тус чөлөөлнө гэсэн эрх зүйн зохицуулалт үйлчилж байгаа ч худалдааны гэрээний хүрээнд Зэвсэгт хүчний хэрэгцээнд зориулан авч буй сум, галт хэрэглэл, нисдэг тэрэг, түүний дагалдах сэлбэг хэрэгсэл, танкийн батарей болон энгийн зориулалттай автомашин гэх мэт бараа, материалд ногдох гааль, нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, хураамжийг төлөхтэй холбогдсон асуудал нь батлан хамгаалах салбарын тухайн жилийн төсөвт тусгагдаагүйгээс түүнийг төлөхтэй холбогдсон асуудал ихээхэн хүндрэл учруулж байгаа болно.

Иймд Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, бусад хэрэгслийг үе шаттай шинэчлэх, нөөц бүрдүүлэх уян хатан тогтолцоог бий болгох, худалдан авахад зориулсан төсвийн хөрөнгийг үр дүнтэй захиран зарцуулах арга хэмжээний хүрээнд импортоор оруулж байгаа цэргийн зэвсэглэл техник, сум, галт хэрэглэл, сэлбэг хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, бусад материал хэрэгслийг гаалийн тариф, гаалийн татвар болон холбогдох бусад татвараас чөлөөлөхтэй холбогдсон эрх зүйн зохицуулалтыг хуулиар бий болгох хэрэгцээ, шаардлага үүссэн болно.

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой гэж хууль санаачлагчийн зүгээс хуулийн төслийг боловсруулна.

Хоёр. Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээний талаар

Дээр дурдсан үндэслэл, шаардлагын дагуу Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь 2 зүйлтэй ба тус хуулийн 38 дугаар зүйлд заасан гаалийн татвараас чөлөөлөгдөх бараатай холбогдох харилцааг боловсронгуй болгох зохицуулалтыг тусгах хуулийн төслийг боловсруулна.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх саналын талаар

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон түүнд нийцүүлэн шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн арван нэгдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Эх орныхоо тусгаар тогтнолыг батлан хамгаалж, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн” гэж заасан суурь зохицуулалт хангагдаж, батлан хамгаалах салбарт гадны тусламж, дэмжлэгээр оруулж ирж байгаа буцалтгүй туламжийн бараа болон улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар худалдан авсан цэргийн зэвсэглэл, бусад бараа материал гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөгдөх эрх зйн үндэс бүрдэж, Зэвсэгт хүчний хуулиар хүлээсэн чиг үүрэг болон Зэвсэгт хүчнийг чадавхжуулах боломж улам дээшлэх юм.

Дөрөв. Хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаар

Энэхүү хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Батлан хамгаалах тухай, Зэвсэгт хүчний тухай хуульд нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай болон Онцгой албан татварын тухай хууль, Гаалийн тухай хууль тогтоомжид холбогдох өөрчлөлтийг оруулах хуулийн төслийг боловсруулна.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ

ТАНИЛЦУУЛГА

*Гаалийн тариф, гаалийн татварын
тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах
тухай хуулийн төслийн талаар*

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хууль нь 2008 онд батлагдаж, гаалийн тариф, барааны үнэ, ангилал, гарал үүслийг тодорхойлох, гаалийн болон бусад татвар ногдуулах, хураах, төлөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулж байгаа бөгөөд цаг үеийн шаардлагаар 8 удаа холбогдох өөрчлөлтийг оруулсан байна.

"Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлогын үндэс" баримт бичгийн Зэвсэгт хүчний үүрэг, түүнийг хөгжүүлэх чиглэлийн 8.2.5-д "байлдааны зэвсэг, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, шинэчлэх" гэж, Батлан хамгаалах тухай хуулийн 13.1.10-д "зэвсэглэл, цэргийн техникийг шинэчлэх, сэргээн сайжруулах бодлого, төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зардлыг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж байх" гэж, мөн хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д "Батлан хамгаалах үйл ажиллагааг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ" гэж, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 6.2.5-д "зэвсэглэл, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, сольж шинэчлэх" гэж, мөн хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д "Зэвсэгт хүчнийг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ" гэж тус тус заасан.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд заасан төрөөс баримтлах бодлогын баримт бичгийн холбогдох зорилтууд, хууль тогтоомжид заасан эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, орчин үеийн цэргийн зэвсэглэл, техник, галт хэрэглэл, материал хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангаж, хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ гүйцэтгэх чадавхийг нэмэгдүүлэх боломж, шаардлага нь энэхүү хуулийн төслийг боловсруулах эрх зүйн үндэслэл болсон.

Дээр дурьдсан хууль тогтоомжид заасан эрх зүйн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх үндсэн шалгуур нь Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд орчин үеийн цэргийн зэвсэглэл, техник, сум, галт хэрэглэл, материал хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөр хангагдсан байх явдал бөгөөд эдгээрийн нөөцийг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрдүүлэх, шинэчлэх шаардлага жилээс жилд өсөн нэмэгдэж байгаа юм.

Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д "Батлан хамгаалах үйл ажиллагааг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ", Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д "Зэвсэгт хүчнийг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ" гэж тус тус заасан хэдий ч улс орны төсөв, санхүүгийн хүндрэлтэй байдлаас шалтгаалан цэргийн зэвсэглэл, техник, сум, галт хэрэглэл, сэлбэг хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн нөөцийг бүрэн бүрдүүлж, шинэчлэх боломж дутмаг байсаар ирсэн бөгөөд гагцхүү салбарын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны хүрээнд буцалтгүй тусламжаар дээрх асуудлыг тодорхой хэмжээгээр шийдэж ирсэн болно.

Тодруулбал, 2016-2020 оны хооронд ОХУ-аас 170 орчим тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий сургууль-байлдааны сөнөөгч онгоц, нисэх буудлын газрын үйлчилгээний

техник, тоног төхөөрөмж, БНХАУ-аас 3 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий хүн тээврийн автобус, инженерийн техник, "Ковид-19" цар тахлын үед хэрэглэх хүн нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, АНУ-аас 34,7 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий инженерийн техникүүд, хөнгөн хуягласан автомашин, компьютер, сургалтын материал, хээрийн II шатны эмнэлэгийн хэрэгсэл, ХБНГУ-аас 5,5 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий шатахуун тээвэрлэгч, техникийн засвар-үйлчилгээний байр, зөөврийн амьсгалын аппарат, Ковид-19 цар тахлын халдварт өвчинтэй тэмцэхэд шаардлагатай эмнэлгийн тоног төхөөрөмж, эм, эмнэлгийн хэрэгслийг тус тус хүлээн авсан байна.

Цаашид БНХАУ, ОХУ, БНЧУ-аас техник хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэхэд Гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, Онцгой албан татварыг төлөх санхүүгийн эх үүсвэр байхгүй бөгөөд ойролцоогоор 5,1 тэрбум төгрөгний гаалийн болон бусад татвар төлөх хүндрэлтэй нөхцөл байдал бий болоод байгаа юм.

Иймд Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, бусад хэрэгслийг үе шаттай шинэчлэх, нөөц бүрдүүлэх уян хатан тогтолцоог бий болгох, худалдан авахад зориулсан төсвийн хөрөнгийг үр дүнтэй захиран зарцуулах арга хэмжээний хүрээнд импортоор оруулж байгаа цэргийн зэвсэглэл, техник, сум, галт хэрэглэл, сэлбэг хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, бусад материал хэрэгслийг гаалийн тариф, гаалийн татвар болон холбогдох бусад татвараас чөлөөлөхтэй холбогдсон эрх зүйн зохицуулалтыг хуулиар бий болгох хэрэгцээ, шаардлага үүссэн болно.

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой гэж хууль санаачлагчийн зүгээс хуулийн төслийг боловсрууллаа.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ,ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай заалт нэмсүгэй:

1/ 38 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 20 дахь заалт:

“38.1.20. батлан хамгаалах зориулалт бүхий импортоор оруулах цэргийн зэвсэглэл, галт хэрэглэл, энгийн болон тусгай зориулалтын техник, тоног төхөөрөмж, түүний сэлбэг, бусад төрлийн бараа, материал гэж;”

2 дугаар зүйл. Гаалийн тариф, гаалийн албан татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.1.9 дэх заалтыг дор дурьдсанаар өөрчлөн найруулсугай.

“38.1.9. улсын нисэхийн агаарын хөлөг болон иргэний агаарын зорчигч тээврийн хөлөг онгоц, тэдгээрийн сэлбэг” гэж;

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.5 дахь заалтыг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“13.1.5. төрийн цэргийн байгууллага болон тагнуул, цагдаа, шүүхийн шийдвэр биелүүлэх, төрийн тусгай хамгаалалт, Авлигатай тэмцэх газрын албан хэрэгцээнд зориулан импортоор оруулж байгаа зэвсэг, техник, тусгай зориулалтын тоног төхөөрөмж, түүний сэлбэг, материал хэрэгсэл, галт хэрэглэл;

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ОНЦГОЙ АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Онцгой албан татварын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай заалт нэмсүгэй:

1/7 дугаар зүйлийн 7.1.8 дахь заалт:

“7.1.8.батлан хамгаалах зориулалтаар болон Зэвсэгт хүчний хэрэгцээнд импортлосон техник хэрэгсэл.”

Гарын үсэг

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

Улаанбаатар хот
2021 он

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ХИЙСЭН ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал /цаашид "аргачлал" гэх/-ын дагуу тооцлоо.

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог аргачлалын дагуу тооцохын зорилго нь иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагад үүсэх зардлын ачааллыг тооцож, цаашид гарах ачааллыг багасгах санал боловсруулахад энэхүү судалгааны зорилго оршино.

Уг аргачлалын 1.5 дахь хэсэгт заасан журмын дагуу Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн тухайд төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдэд оногдох зардал байгаа эсэхэд тооцож үзэв.

1. Иргэн, хуулийн этгээдэд үүсэх зардал

Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 85 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлогын үндэс" баримт бичгийн эдийн засгийн чиглэлд *"Батлан хамгаалах арга хэмжээний зардлыг Монгол Улсын төсвөөс болон хуульд заасан бусад эх үүсвэрээс санхүүжүүлнэ. ... "* гэж заасан ба Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, галт хэрэглэлийг гаалийн тариф, гаалийн татвараас чөлөөлөхтэй холбогдмон эрх зүйн зохицуулалтыг Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар бий болгосноор иргэн, хуулийн этгээдэд нэмэлт зардал үүсэхгүй болно.

2. Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан төрийн байгууллага буюу улсын төсөвт үүсэх зардал

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг тооцохдоо хуулийн төсөлд тусгагдсан зардал гарах агуулга бүхий заалтыг тодорхойлж, улмаар зардал гарах талаар судалж үзэв.

Манай улсын хувьд батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техникийн 90 гаруй хувийг ОХУ-ын бүтээгдэхүүн эзэлдэг бөгөөд эдгээрийн ихэнх хувийг сүүлийн 20 гаран жилийн хугацаанд буцалтгүй тусламжаар нийлүүлсэн байдаг.

Батлан хамгаалах яам нь дэлхийн 36 улстай цэргийн дипломат харилцааг тогтоож, салбарын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлж байна. Үүнээс ОХУ, БНХАУ, БНТУ, Украин Улс, Белерусь Улстай цэрэг-техникийн салбарт, АНУ, ХБНГУ, БНСУ, Израйль Улс, ИБУИНВУ-тай цэргийн салбарт хамтран ажиллах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийг байгуулан Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, хэрэгслийг сольж шинэчлэх, энхийг дэмжих ажиллагааны оролцох чадавхыг бэхжүүлэх, цэргийн алба хаагчдыг сургаж, бэлтгэх, хамтарсан сургалт, дадлагыг зохион байгуулах зэрэг чиглэлээр хамтран ажиллаж байна.

Тухайлбал; 2016-2020 оны хооронд ОХУ-аас 166,0 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий Т-72 танкийн хавчуурга гол төмөр, нисэх буудлын газрын үйлчилгээний техник, тоног

төхөөрөмж, сургууль-байлдааны сөнөөгч онгоц, БНХАУ-аас 3, 4 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий хүн тээврийн автобус, инженерийн техник, "Ковид-19" цар тахлын үед хэрэглэх хүн нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, АНУ-аас 34,7 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий инженерийн техникүүд, хөнгөн хуягласан автомашин, компьютер, англи хэлний сурах бичиг, хээрийн II шатны эмнэлэг, ХБНГУ-аас 5,5 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий шатахуун тээвэрлэгч, техникийн засвар-үйлчилгээний байр, зөөврийн амьсгалын аппарат, Ковид-19 цар тахлын халдварт өвчинтэй тэмцэхэд шаардлагатай эмнэлгийн тоног төхөөрөмж, эм, эмнэлгийн хэрэгслийг тус тус хүлээн авсан. Үүний зэрэгцээ Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, сургалт бэлтгэлийн бэлэн байдлыг хангах зорилгоор худалдааны гэрээгээр 2018 онд ОХУ-аас 96,190.60 ам.долларын үнэ бүхий 7,62 мм сум 253,000 ширхэгийг, 2019 онд 13,234,000.00 рублийн үнэ бүхий нисдэг тэрэгний сүүлний сэнс 2 ижийг, 63,000.00 еврогийн үнэ бүхий Т-72 танкийн тусгай зориулалтын 6СТ-140N загварын 252 ширхэг тус тус худалдан авсан бөгөөд "Гаалийн тариф, татварын тухай хууль"-д зохицуулалт байхгүйн улмаас 114,341,746.00 төгрөгийн гаалийн татвар ногдож, үүнээс 62 сая орчим төгрөгийн төлөлтийг хийсэн.

Цаашид БНХАУ-аас нийт 70 сая буюу 30.4 тэрбум төгрөгийн буцалтгүй тусламж, ОХУ-аас худалдааны гэрээгээр 1,7 сая ам.долларын үнэ бүхий нисдэг тэрэг, 2,2 сая еврогийн үнэ бүхий радиолокацийн станц, БНЧУ-аас 5, 8 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий сум, галт хэрэглэлийг худалдан авахаар гэрээ байгуулсан боловч 5,1 тэрбум төгрөгийн гааль, нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх нөхцөл байдал үүсэхээр байна.

Улсын эдийн засгийн байдал, төсөв санхүүгийн хүндрэлтэй байдлаас үүдэж гадаад улсын зээл тусламж болон улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар гаднаас оруулж ирж байгаа цэргийн зэвсэглэл, тусгай техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн гааль, нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх төлбөрийн хүндрэлтэй асуудал жил болгон бидний өмнө тулгарч байна. Энэ нь шууд төсөв хөрөнгөтэй холбоотой. Өөрөөр хэлбэл, Батлан хамгаалах салбарын хамтын ажиллагааны хүрээнд гадаадын улс, орнуудаас үзүүлж буй тусламжууд цаг хугацааны хувьд хэзээ хэрэгжих нь тодорхой бус байдаг бөгөөд тухайн хандивлагч улсаас шууд хамааралтай тул батлан хамгаалах төсөвт тусламжийн бараа материалыг хүлээн авахад төлөгддөг гааль, нэмэгдсэн өртгийн болон онцгой албан татварын зардлыг тусгах боломжгүй юм. 2020-2024 онд буцалтгүй тусламж болон худалдааны гэрээгээр доорх зэвсэглэл, техник, бараа материалыг хүлээн авахаар төлөвлөж байгаа ба хуулийн зохицуулалтаас хамаарч ногдох татвар хураамжийг тооцсон болно. Үүнд:

№	Хүлээн авах буцалтгүй тусламж болон худалдааны гэрээ	Гэрээний дүн	Хуулиар ногдох татвар, хураамж	
			НАӨТ-10% /төгрөг/	Гааль-5.5 % /төгрөг/
1	БНХАУ-аас үзүүлэх буцалтгүй тусламж /Арматур, автобус, гал тогооны тоног төхөөрөмж/	70 сая юань	7,000,000.00 юань төлөх	хуулийн 38.1.2
2	ОХУ-аас Ми-8Т загварын 1 нэгж нисдэг тэрэг	1,780,000.0 ам.доллар	Хуулийн 13.1.5	178,000.00 ам.доллар

	худалдан авах			төлөх
3	БНЧУ-аас П-18 радиолокацийн станцыг худалдан авах	2,210,000.0 евро	Хуулийн 13.1.5	221,000.00 евро төлөх
4	БНЧУ-аас Өмнөд Судан Улсад үүрэг гүйцэтгэж байгаа цэргийн багт шаардлагатай галт хэрэглэлийг худалдан авах	5,800,000,000.0 төгрөг	580,000,000.00 төгрөг төлөх	319,000,000.00 төгрөг төлөх
Татвар төлөх нийт дүн			3,612,610,000.00	1,572,708,990.00
Бүгд			5,185,318,990.00	

/Тайлбар: Монгол банкны 2020 оны 11 дүгээр сарын 24-ны өдрийн ханшаар ам.долларыг 2,848.94 төгрөгөөр, еврог 3,378.27 төгрөгөөр, юанийг 433.23 төгрөгөөр тус тус тооцов./

Улс орныг батлан хамгаалах чиглэлээр импортоор оруулж ирж байгаа зэвсэглэл, тусгай техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгсэлд төлөх гаалийн татвараас чөлөөлснөөр батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний үйл ажиллагааны бэлэн байдал, орчин үеийн цэргийн зэвсэглэл, тусгай техник, тоног төхөөрөмж, хэрэгсэлээр бүрэн хангагдсан, хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ гүйцэтгэх чадавхи нэмэгдсэн, төсвийн үр ашигтай, хэмнэлттэй захиран зарцуулалт бий болох боломж бүрдэх юм.

Мөн дээр дурдсан боломжуудаас гадна Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний талаар баримтлах бодлого, зорилго, зорилтоо хэрэгжүүлэхэд томоохон дэмжлэг болохын зэрэгцээ Зэвсэгт хүчний өмнө тулгамдаж байгаа зэвсэглэл, техникийн шинэчлэл хэрэгжих, сургалт бэлтгэлийн түвшин дээшлэх, давуу талууд үүсэх бөгөөд улсын төсөвт нэмэлт зардал гарах зохицуулалтыг хуулийн төсөлд агуулаагүй тул Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд холбогдох зохицуулалтыг тусгаснаар улсын төсөвт шинээр зардал бий болохгүй болно.

**ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН
ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ
ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР
НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ АЖЛЫН ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот
2020 он

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ АЖЛЫН ТАЙЛАН

НЭГ.ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Энэхүү үнэлгээний ажлын гол зорилго нь Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний тайван болон дайны байдлын бэлэн байдлыг хангах, чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж, гүйцэтгэхэд тэдний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрдүүлэх, шинэчлэх, төсвийн хөрөнгийг үр ашигтай, хэмнэлттэй захиран зарцуулахын тулд зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх хэрэгцээ шаардлагаас урган гарч байна.

Үнэлгээ хийхээр сонгож авсан хууль нь нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл хэлбэртэй байна.

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн /цаашид “хуулийн төсөл” гэх/ үр нөлөөг үнэлэхдээ Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”¹-д /цаашид “аргачлал” гэх/ заасны дагуу дараах үе шаттайгаар хийлээ.

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР.ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд дурдсан 6 шалгуур үзүүлэлтээс 5 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Практикт хэрэгжих боломж
3. Ойлгомжтой байдал
4. Зардал
5. Харилцан уялдаа зэрэг болно.

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх /бүрэн илэрхийлж чадсан эсэх/, хуулийн төсөлд туссан зохицуулалт болон арга хэмжээнүүд нь хуулийн төслийн зорилго, зорилтод хүрэх боломжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг үнэллээ.

Энэхүү үнэлгээг хийхийн тулд хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авав.

“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг тооцож үзсэн.

¹Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар баталсан

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийг хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдийн хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хамаарах этгээдүүдээс санал авах, хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээг хийхээр сонголоо.

“Зардал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь төрийн байгууллагад учрах зардлыг бууруулах боломжийг бий болгох ба субъектэд үүсэх зардлыг “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу тооцохоор энэхүү шалгуур үзүүлэлтийг сонгов.

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг бүхэлд нь Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хууль, Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нийцсэн эсэхийг аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар үнэлгээг хийхээр тооцов.

ГУРАВ.ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад хуулийн төслийн зорилт, холбогдох зохицуулалтууд нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зорилт, түүнийг хангахад чиглэсэн зохицуулалтуудыг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийнэ.

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг “Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлогын үндэс” баримт бичиг, Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуультай нийцүүлэн боловсруулсан ба дагалдан бусад хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах юм.

Эрх зүйн зохицуулалт:

Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлогын үндэс баримт бичгийн 2.1-д “Батлан хамгаалах үйл ажиллагаа нь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааны бүрэлдэхүүн хэсэг бөгөөд Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, хил хязгаарын халдашгүй дархан байдлыг хангах, хамгаалах зорилго бүхий улс төр, эдийн засаг, нийгэм, эрх зүй, цэргийн арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх нэгдмэл удирдлага, зохион байгуулалт, зохицуулалтын цогц мөн.” гэж, Батлан хамгаалах тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д “Батлан хамгаалах нь Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааны бүрэлдэхүүн хэсэг мөн.”, 5.2-т “Батлан хамгаалах үйл ажиллагааны зорилго нь Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, улсын хилийн халдашгүй дархан байдлыг хамгаалах, иргэний аюулгүй байдлыг хангахад оршино.” гэж тус тус заасан.

Мөн бодлогын үндэс баримт бичгийн 8.2.5-д “байлдааны зэвсэг, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, шинэчлэх”-ээр, Батлан хамгаалах тухай хуулийн 13.1.10-д “зэвсэглэл, цэргийн техникийг шинэчлэх, сэргээн сайжруулах бодлого, төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зардлыг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж байх”-аар, 13.1.11-д “цэргийн зориулалттай зэвсэглэл, техник, галт хэрэглэлийг үйлдвэрлэх, экспортлох, импортлох, хангах, хадгалах журмыг тогтоох”-оор, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 6.2.5-д “зэвсэглэл, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, сольж шинэчлэх”-ээр тус тус тусгасан.

Энэхүү бодлогын баримт бичиг болон батлан хамгаалахын багц хуулиудад тусгасан зорилтын хүрээнд Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний тайван болон дайны байдлын бэлэн байдлыг хангах, чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж, гүйцэтгэхэд тэдний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэгсэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрдүүлэх, шинэчлэх шаардлагыг хэрэгжүүлэх, төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй зарцуулахын тулд Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл, хэрэгцээ шаардлага урган гарч байна.

Энэхүү бодлогын үндэс баримт бичгийн 2.1, 8.2.5, Батлан хамгаалах тухай хуулийн 5.1, 5.2, 13.1.10, 13.1.11, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 6.2.5-д ззасан заалтууд нь тус хуулийн төслийн суурь зохицуулалт болж байна.

Практик хэрэгжилтийн байдал:

Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний тайван болон дайны байдлын бэлэн байдлыг хангах, чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж, гүйцэтгэхэд тэдний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрдүүлэх, шинэчлэх, төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй захиран зарцуулах шаардлагатай байна.

Төсөв санхүүгийн хүндрэлтэй байдлаас үүдэж тэр бүр хангалттай хэмжээнд цэргийн зэвсэглэл, тусгай техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг бүрэн бүрдүүлж, шинэчилж чадаагүй байна.

Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техникийн 90 гаруй хувийг ОХУ-ын бүтээгдэхүүн эзэлдэг бөгөөд эдгээрийн ихэнх хувийг буцалтгүй тусламжаар нийлүүлсэн байдаг.

Батлан хамгаалах яам нь дэлхийн 36 улстай цэргийн дипломат харилцааг тогтоож, салбарын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлж байна. Үүнээс ОХУ, БНХАУ, БНТУ, Украин Улс, Белерусь Улстай цэрэг-техникийн салбарт, АНУ, ХБНГУ, БНСУ, Израйль Улс, ИБУИНВУ-тай цэргийн салбарт хамтран ажиллах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийг байгуулан Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, хэрэгслийг сольж шинэчлэх, энхийг дэмжих ажиллагааны оролцох чадавхыг бэхжүүлэх, цэргийн алба хаагчдыг сургаж, бэлтгэх, хамтарсан сургалт, дадлагыг зохион байгуулах зэрэг чиглэлээр хамтран ажиллаж байна.

Тухайлбал; 2016-2020 оны хооронд ОХУ-аас 166,0 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий Т-72 танкийн хавчуурга гол төмөр, нисэх буудлын газрын үйлчилгээний техник, тоног төхөөрөмж, сургууль-байлдааны сөнөөгч онгоц, БНХАУ-аас 3, 4 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий хүн тээврийн автобус, инженерийн техник, "Ковид-19" цар тахлын үед хэрэглэх хүн нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, АНУ-аас 34,7 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий инженерийн техникүүд, хөнгөн хуягласан автомашин, компьютер, англи хэлний сурах бичиг, хээрийн II шатны эмнэлэг, ХБНГУ-аас 5,5 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий шатахуун тээвэрлэгч, техникийн засвар-үйлчилгээний байр, зөөврийн амьсгалын аппарат, Ковид-19 цар тахлын халдварт өвчинтэй тэмцэхэд шаардлагатай эмнэлгийн тоног төхөөрөмж, эм, эмнэлгийн хэрэгслийг тус тус хүлээн авсан. Үүний зэрэгцээ Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, сургалт бэлтгэлийн бэлэн байдлыг хангах зорилгоор худалдааны гэрээгээр 2018 онд ОХУ-аас 96,190.60 ам.долларын үнэ бүхий 7,62 мм сум 253,000 ширхэгийг, 2019 онд 13,234,000.00 рублийн үнэ бүхий нисдэг тэрэгний сүүлний сэнс 2 ижийг, 63,000.00 еврогийн үнэ бүхий Т-72 танкийн тусгай зориулалтын 6СТ-140N загварын 252 ширхэг тус тус худалдан авсан бөгөөд "Гаалийн тариф, татварын тухай хууль"-д зохицуулалт байхгүйн улмаас 114,341,746.00 төгрөгийн гаалийн татвар ногдож, үүнээс 62 сая орчим төгрөгийн төлөлтийг хийсэн.

Цаашид БНХАУ-аас нийт 70 сая буюу 30.4 тэрбум төгрөгийн буцалтгүй тусламж, ОХУ-аас худалдааны гэрээгээр 1,7 сая ам.долларын үнэ бүхий нисдэг тэрэг, 2,2 сая еврогийн үнэ бүхий радиолокацийн станц, БНЧУ-аас 5, 8 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий сум, галт хэрэглэлийг худалдан авахаар гэрээ байгуулсан бөгөөд холбогдох хуулийн зохицуулалт байхгүйн улмаас 5,1 тэрбум төгрөгийн гааль, нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх асуудал үүсэхээр байна.

Дээр дурдсан хэрэгцээ, шаардлагыг шийдвэрлэх зорилгоор Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.5.2-т заасны дагуу Гаалийн тариф,

гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

Аливаа хуулийн зохицуулалт нь хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн байх ёстой учраас хамгийн эхэнд хуулийн төслийн зорилгыг хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хэрэгцээ шаардлага, үндэслэл болон зорилготой харьцуулан дараах байдлаар үнэлэх хэсгээ тогтоолоо.

Хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлага Үндсэн зорилго, дэд зорилго/ хуулийн төслийн үзэл баримтлалаас	Хуулийн төслийн зорилго
Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний тайван болон дайны байдлын бэлэн байдлыг хангах, чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж, гүйцэтгэхэд тэдний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрдүүлэх, шинэчлэх, төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй захиран зарцуулах асуудлыг шийдвэрлэх боломж илүү бүрдэх юм.	-Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний тайван болон дайны байдлын бэлэн байдлыг хангах, чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж, гүйцэтгэхэд тэдний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөх зохицуулалтыг тусгах. -Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний тайван болон дайны байдлын бэлэн байдлыг хангах, чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж, гүйцэтгэхэд тэдний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн жагсаалыг Засгийн газар батлах зохицуулалтыг тусгах.

“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөлд шинээр тусгах зохицуулалтыг сонгож авлаа.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн Дөрөвдүгээр бүлэг болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан байдал, хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгон авлаа.

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо.

ДӨРӨВ.УРЬДЧИЛАН СОНГОСОН ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Өмнөх үе шатуудад хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгож, үр нөлөөг үнэлэх хэсгээ тогтоосон тул тэдгээрт тохирох шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар харуулъя.

Д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Тохирох шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	1 дүгээр зүйл. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах 38 дугаар зүйлд дор дурдсан заалтыг нэмсүгэй: 1/38 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 20 дахь заалт: “38.1.20.Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл”	Хуулийн төслийн зохицуулалтад дүн шинжилгээ хийх
		2 дугаар зүйл. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “38.1.19-д” гэсний дараа “38.1.20-д” гэж нэмсүгэй.	Хуулийн төслийн зохицуулалтад дүн шинжилгээ хийх
		3 дугаар зүйл. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “38.1.19-д” гэснийг “38.1.19,” гэж өөрчилсүгэй.	Хуулийн төслийн зохицуулалтад дүн шинжилгээ хийх
		4 дүгээр зүйлд. Энэ хуулийг 2020 оны ... сарын ... өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө. гэж нэмсүгэй.	Хуулийн төслийн зохицуулалтад дүн шинжилгээ хийх
2	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	<u>Ойлгомжтой</u> байдлыг судлах
3	Зардал	Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлалын дагуу тусад нь тооцно.	Зардлын тооцоо хийх
4	Харилцан уялдаа	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	Хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах

Дээрх урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ.

“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Хуулийн төслийг түүний үзэл баримтлалд тусгасан хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлсон байдалтай харьцуулан үзэж, холбогдох зохицуулалтын эрх зүйн үр дагаврыг тодорхойлоход чиглэсэн.

Гаалийн тариф, гаалийн татвар тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл.

1/38 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 20 дахь заалт:

“38.1.20.Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл”

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн талаар тусгаснаар гаалийн татвараас чөлөөлөгдөх эрх зүйн зохицуулалт тодорхой болно гэж үзсэн.

Гаалийн тариф, гаалийн татвар тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн 2 дугаар зүйл.

2 дугаар зүйл.Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “38.1.19-д” гэсний дараа “38.1.20-д” гэж нэмсүгэй.

Хуулийн 38.2 дахь хэсэгт “38.1.20-д” гэсэн шинэ заалтыг нэмж тусгаснаар Засгийн газар батлах гаалийн татвараас чөлөөлөгдөх Засгийн газрын батлах Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн жагсаалт тодорхой болох юм.

Гаалийн тариф, гаалийн татвар тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн 3 дугаар зүйл.

3 дугаар зүйл. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “38.1.19-д” гэснийг “38.1.19,” гэж өөрчилсүгэй.

Хуулийн 38.1-д 38.1.20 дахь заалтыг нэмж тусгаснаар 38.1.19 дэх заалтад өөрчлөлт оруулж тусгасан болно.

Гаалийн тариф, гаалийн татвар тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйл.

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг 2020 оны ... сарын ... өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө. гэж нэмсүгэй.

“Ойлгомжтой байдлыг судлах” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Хуулийн төсөл нь хэрэгжүүлэх, хэрэглэх этгээдүүдэд ойлгомжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг шалгахдаа

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дараах заалтад заасан шаардлагыг хангасан эсэхэд хариулт өгөх замаар шалгалаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан Хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт	Хуулийн төслийн зохицуулалтад үнэлгээ хийсэн байдал
29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан.
29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Тийм.
29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгаагүй.
29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болгох саналыг тусгаагүй.
29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	Шаардлага хангасан.
29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл,	Шаардлага хангасан.

хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	
29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан бусад хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлага байхгүй болно.
29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Шаардлага хангасан.
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	Шаардлага хангасан.
30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлээгүй.
30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Шаардлага хангасан.
30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Шаардлага хангасан.
30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Шаардлага хангасан.

“Хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөө үнэлэх аргачлалд заасан дараах асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдаа холбоог бүхэлд нь шалгахыг зорилоо.

д/д	Асуулт	Хариулт буюу дүн шинжилгээ
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;	Шаардлага хангасан.
2	Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх;	Шаардлага хангасан.
3	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон

	төслийн болон бусад хуулийн нэр томьёотой нийцэж байгаа эсэх;	бусад хуулийн нэр томьёотой нийцэж байгаа.
4	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	Шаардлага хангасан.
5	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардаагүй.
6	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	Шаардлага хангасан.
7	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Хуульд шаардлагатай зохицуулалтыг бүрэн тусгасан.
8	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Хуулийн төсөлд төрийн чиг үүргийг давхардуулан хуульчлаагүй.
9	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Шаардлага хангасан.
10	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Татвар хураамж тогтоосон заалт байхгүй.
11	Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Хуулийн төсөлд аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалт тусгагдаагүй.
12	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулаагүй.
13	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	Хуулийн төсөл нь жендэрийн эрх тэгш байдлын асуудлыг хөндөөгүй.
14	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгаагүй.
15	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн зохицуулалт тусгагдаагүй.
16	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Хуулийн төсөлд хариуцлагын хэм хэмжээтэй холбоотой зохицуулалт тусгагдаагүй.

ТАВ.ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

5.1.Баримтжуулалт

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхэд ашигласан дараах баримт бичиг, мэдээлэл, тоо баримтыг цуглуулан үр нөлөөг тооцох ажиллагааны тайланд баримтжуулж хавсаргалаа.

1. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хэрэгцээг шаардлагыг урьдчилан тандан судлах үнэлгээний тайлан;

2. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлал, түүнд нийцүүлж боловсруулсан хуулийн төслийн хувилбар;

5.2. Үнэлэлт дүгнэлт

Энэхүү үнэлгээний ажлын явцад Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг судлан тогтоохдоо холбогдох байгууллагуудын саналыг авах, холбогдох мэргэжлийн алба хаагчдын оролцуулан хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид харьцуулан дүн шинжилгээ хийх зэрэг аргыг ашигласан болно.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг шалгуур үзүүлэлт бүрээр дараах байдлаар үнэлж дүгнэлээ.

Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтээр:

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний байгууллагуудын тайван болон дайны байдлын бэлэн байдлыг хангах, чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж, гүйцэтгэхэд тэдний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрдүүлэх, шинэчлэх, төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй захиран зарцуулах асуудлыг шийдвэрлэх нөхцөл боломж илүү нэмэгдэнэ.

Ойлгомжтой байдал шалгуур үзүүлэлтээр:

Түүнчлэн хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлыг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага хангасан эсэх, мөн Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалыг баримталсан эсэхийг судаллаа.

Дээрх байдлаар хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлыг үнэлэхэд хуулийн төсөл нь нийтлэг байдлаараа хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагыг хангасан гэж үзлээ.

Зардал гэсэн шалгуур үзүүлэлтээр:

Зардал гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн дагуу Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлалын дагуу холбогдох зардлыг тодорхой тооцсон тул энэхүү үнэлгээний тайланд дүгнэлтийг тусгаагүй болно.

Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтээр:

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг бүхэлд нь үнэлэхийг зорьж, Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар шалгалаа.

5.3.Зөвлөмж

Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний тайван болон дайны байдлын бэлэн байдлыг хангах, чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж, гүйцэтгэхэд тэдний зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрдүүлэх, шинэчлэх, төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй шийдвэрлэх боломж нэмэгдэх эрх зүйн үндэслэл бүрдэнэ гэж үзэж байна.

---oOo---

**ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН
ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ
ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ
УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ
ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

2021 он
Улаанбаатар хот

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Монгол Улсын Их Хурлаас 2015 онд 85 дугаар тогтоолоор "Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлогын үндэс" баримт бичгийг баталж, түүнд нийцүүлэн батлан хамгаалахын хууль тогтоомжийн эрх зүйн шинэчлэлийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэн боловсронгуй болгож байна.

Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлогын үндэс баримт бичгийн 6.2-т "Монгол Улсын батлан хамгаалах бодлого, үйл ажиллагааны харилцааг зохицуулах хууль, эрх зүйн хэм хэмжээний цогц байдлыг хангана" гэж, 2.1-д "Батлан хамгаалах үйл ажиллагаа нь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааны бүрэлдэхүүн хэсэг бөгөөд Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, хил хязгаарын халдашгүй дархан байдлыг хангах, хамгаалах зорилго бүхий улс төр, эдийн засаг, нийгэм, эрх зүй, цэргийн арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх нэгдмэл удирдлага, зохион байгуулалт, зохицуулалтын цогц мөн" гэж, 4.5-д "Монгол Улсын батлан хамгаалах нөөцийн менежмент, түүнд тавих хяналтын тогтолцоог боловсронгуй болгож, батлан хамгаалах зориулалт бүхий материаллаг нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, шинэчлэх тогтолцоог төгөлдөржүүлнэ" гэж, Батлан хамгаалах тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2-т "Батлан хамгаалах үйл ажиллагааны зорилго нь Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, улсын хилийн халдашгүй дархан байдлыг хамгаалах, иргэний аюулгүй байдлыг хангахад оршино" гэж тус тус заажээ.

Мөн Батлан хамгаалах бодлогын үндэс баримт бичгийн 8.2.5-д "байлдааны зэвсэг, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, шинэчлэх"-ээр, Батлан хамгаалах тухай хуулийн 13.1.10-д "зэвсэглэл, цэргийн техникийг шинэчлэх, сэргээн сайжруулах бодлого, төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зардлыг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж байх"-аар, 13.1.11-д "цэргийн зориулалттай зэвсэглэл, техник, галт хэрэгслийг үйлдвэрлэх, экспортлох, импортлох, хангах, хадгалах журмыг тогтоох"-оор, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 6.2.5-д "зэвсэглэл, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, сольж шинэчлэх"-ээр тус тус тусгасан.

Дээрх хууль тогтоомжид заасан эрх зүйн зорилтыг хэрэгжүүлэх гол үндсэн шалгуур нь батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний үйл ажиллагааны бэлэн байдал, орчин үеийн цэргийн зэвсэглэл, тусгай техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэгсэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслээр бүрэн хангагдсан, хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ гүйцэтгэх чадавхи нэмэгдсэн байх явдал юм.

Үүний тулд Зэвсэгт хүчний хуулиар хүлээсэн тайван болон дайны цагийн бэлэн байдлыг хангах чиг үүргийн хэрэгжилтийг хангах цэргийн зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэгсэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрдүүлэх, шинэчлэх шаардлага жилээс жилд өсөн нэмэгдэж байна.

Манай улсын хувьд Зэвсэгт хүчинд ашиглагдаж байгаа цэргийн зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмжийн 90 гаруй хувийг ОХУ (хуучнаар ЗСБНХУ) -ын

бүтээгдэхүүн эзэлдэг бөгөөд эдгээрийн ихэнх хувийг буцалтгүй тусламжаар нийлүүлсэн байдаг.

Батлан хамгаалах яам нь өнөөдөр цэргийн гадаад хамтын ажиллагааны хүрээнд дэлхийн 36 улстай цэргийн болон цэрэг-техникийн дипломат харилцаатай байна. Үүнээс ОХУ, БНХАУ, БНТУ, Украин Улс, Белерусь Улстай цэрэг-техникийн салбарт, АНУ, ХБНГУ, БНСУ, Израйль Улс, ИБУИНВУ-тай цэргийн салбарт хамтран ажиллах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийг байгуулан Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, хэрэгслийг сольж шинэчлэх, энхийг дэмжих ажиллагааны оролцох чадавхыг бэхжүүлэх, цэргийн алба хаагчдыг сургаж, бэлтгэх, хамтарсан сургалт, дадлагыг зохион байгуулах зэрэг чиглэлээр хамтран ажиллаж байна.

Улс орны төсөв, санхүүгийн хүндрэлтэй байдлаас үүдэж батлан хамгаалах салбар нь тэр бүр хангалттай хэмжээнд цэргийн зэвсэглэл, тусгай техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн нөөцийг бүрэн бүрдүүлж, шинэчилэх боломжоор дутмаг байсаар ирсэн. Тухайлбал, 2016-2020 оны хооронд ОХУ-аас 166,0 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий Т-72 танкийн хавчуурга гол төмөр, нисэх буудлын газрын үйлчилгээний техник, тоног төхөөрөмж, сургууль-байлдааны сөнөөгч онгоц, БНХАУ-аас 3, 4 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий хүн тээврийн автобус, инженерийн техник, "Ковид-19" цар тахлын үед хэрэглэх хүн нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, АНУ-аас 34,7 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий инженерийн техникүүд, хөнгөн хуягласан автомашин, компьютер, англи хэлний сурах бичиг, хээрийн II шатны эмнэлэг, ХБНГУ-аас 5,5 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий шатахуун тээвэрлэгч, техникийн засвар-үйлчилгээний байр, зөөврийн амьсгалын аппарат, Ковид-19 цар тахлын халдварт өвчинтэй тэмцэхэд шаардлагатай эмнэлгийн тоног төхөөрөмж, эм, эмнэлгийн хэрэгслийг тус тус хүлээн авсан. Үүний зэрэгцээ Зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техник, сургалт бэлтгэлийн бэлэн байдлыг хангах зорилгоор худалдааны гэрээгээр 2018 онд ОХУ-аас 96,190.60 ам.долларын үнэ бүхий 7,62 мм сум 253,000 ширхэгийг, 2019 онд 13,234,000.00 рублийн үнэ бүхий нисдэг тэрэгний сүүлний сэнс 2 ижийг, 63,000.00 еврогийн үнэ бүхий Т-72 танкийн тусгай зориулалтын 6СТ-140N загварын 252 ширхэг тус тус худалдан авсантай холбогдуулан 114,3 сая төгрөгийн гаалийн татвар ногдож, үүнээс зөвхөн 62,0 сая орчим төгрөгийн төлөлтийг хийсэн.

Цаашид БНХАУ-аас нийт 30.4 тэрбум төгрөгийн буцалтгүй тусламж, ОХУ-аас худалдааны гэрээгээр 1,7 сая ам.долларын үнэ бүхий нисдэг тэрэг, 2,2 сая еврогийн үнэ бүхий радиолокацийн станц, БНЧУ-аас 5, 8 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий сум, галт хэрэглэлийг худалдан авахаар гэрээ байгуулсан бөгөөд дээрх техник хэрэгслийг улсын хилээр оруулж ирхэд гаалийн болон НӨАТ, онцгой албан татварыг төлөх санхүүгийн эх үүсвэр байхгүйн улмаас 5,1 тэрбум төгрөгний гаалийн татвар төлөх нөхцөл байдал бий болсон.

Иймд Зэвсэгт хүчний зэвсэглэлийг үе шаттай шинэчилэх, нөөц бүрдүүлэх уян хатан тогтолцоог бүрдүүлэх, цэргийн зэвсэг, техник худалдан авахад зориулсан төсвийн хөрөнгийг үр дүнтэй захиран зарцуулахад импортоор оруулж байгаа цэргийн зэвсэглэл, тусгай техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгсэлд гаалийн тариф, гаалийн татвар, НӨАТ болон онцгой албан татвараас чөлөөлөх асуудлыг хууль эрх зүйн хүрээнд шийдвэрлэх шаардлагатай байна.

УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудал нь Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлалын ^{1 [1]} /цаашид Аргачлал гэх/ 1.3-т заасан хүрээнд хамаарахгүй тул урьдчилан тандан судлах ажиллагааг Аргачлалын 2.1-т заасан үе шатны дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

НЭГ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ

Улс орны нийгэм, эдийн засгийн чадавх, Батлан хамгаалахын жил бүрийн жилийн төсөвтэй уялдуулан Зэвсэгт хүчний өмнө тулгамдаад байгаа зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл, бэлэн байдал, сургалт бэлтгэл, батлан хамгаалах хүчин чадлыг нэмэгдүүлэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийг гадаадын улс орноос улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар худалдан авах болон гадаадын улс орноос зээл тусламжаар өгсөн батлан хамгаалах хэрэгцээний эд хөрөнгийг авахад гаалийн татварыг төлөхтэй холбогдсон асуудал хүндрэлтэй байгаа юм.

Хэдийгээр Батлан хамгаалах тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д “Батлан хамгаалах үйл ажиллагааг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ” гэж заасан ч гадаадын улс орноос зээл тусламжаар олгож байгаа зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн өртөг нь өндөр учраас гаалийн болон бусад татварыг төлөх санхүүгийн хүндрэлтэй асуудал жил бүр гарч байна.

Иймд батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн ерөнхийлөн захирагчийн жил бүрийн төсвийн энэхүү хүндрэлтэй асуудлыг шийдвэрлэх боломж нь Гаалийн тариф, гаалийн татвараас чөлөөлөх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах замаар шийдвэрлэх нь оновчтой гэж үзсэн болно.

Гаалийн тариф, гаалийн татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийг баталснаар дараах ач холбогдолтой. Тухайлбал:

1. Батлан хамгаалах хууль тогтоомжид заасан зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл шинэчлэгдэх, нөөц бүрдэх боломж илүү нэмэгдэх.

2. Төсвийн хөрөнгө, “Зэвсэгт хүчний хөгжлийн сан”-ийн зарцуулалт илүү үр ашигтай, зүй зохистой зарцуулагдах.

3. Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний хуулиар хүлээсэн чиг үүрэг, бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэх чадавхи дээшлэх.

4. Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний авч хэрэгжүүлэхээр төр, засгаас дэвшүүлсэн бодлого, арга хэмжээ хангагдах зэрэг болно.

Аргачлалын 3-т заасны дагуу тухайн асуудалд дүн шинжилгээ хийхдээ зорилго, зорилтыг тодорхойлж, шийдвэрлэх гэж байгаа зүйлийн мөн чанар, цар хүрээг тогтоож, тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа

^{1[1]}Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын нэгдүгээр хавсралт

нийгмийн бүлэг, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлж, улмаар түүнийг үүсгэж байгаа шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлсон болно.

1.1. Асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тодорхойлсон байдал:

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахтай холбоотой асуудлаар яамд болон Зэвсэгт хүчний Жанжин штабын саналыг авч, Батлан хамгаалахын сайдын зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хэрэгцээ шаардлагын талаар холбогдох мэдээллийг цуглуулсан болно.

Эрх зүйн зохицуулалт:

Батлан хамгаалах бодлогын үндэс баримт бичгийн 8.2.5-д "байлдааны зэвсэг, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, шинэчлэх"-ээр тусгасан.

Энэхүү бодлогын баримт бичгийн зорилтын дагуу Батлан хамгаалах тухай хуулийн 3.1.10-д "зэвсэглэл, цэргийн техникийг шинэчлэх, сэргээн сайжруулах бодлого, төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зардлыг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж байх", 13.1.11-д "цэргийн зориулалттай зэвсэглэл, техник, галт хэрэглэлийг үйлдвэрлэх, экспортлох, импортлох, хангах, хадгалах журмыг тогтоох"-оор Засгийн газрын бүрэн эрхэнд, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 6.2-т "Зэвсэгт хүчин нь энэ зүйлийн 6.1-д заасан үндсэн чиг үүргээс гадна тайван цагт дараахь үүрэг хүлээнэ: 6.2.5.зэвсэглэл, цэргийн техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, сольж шинэчлэх", 12.1.4-д "зэвсэгт хүчний хэрэгцээнд худалдан авах зэвсэглэл, цэргийн техникийн төрөл, тоог тогтоож Улсын Их Хурлын зөвшөөрснөөр санхүүжүүлэх" гэж тус тус заасныг хэрэгжүүлэхэд цэргийн зэвсэглэл, тусгай техник хэрэгсэл, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийг гаалийн тариф, гаалийн татвараас чөлөөлөх асуудлыг шийдвэрлэх нь тус хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл, хэрэгцээ шаардлага урган гарч байна.

Практик хэрэгжилтийн байдал:

Монгол Улсын Батлан хамгаалах тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д "Батлан хамгаалах үйл ажиллагааг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ" гэж, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д "Зэвсэгт хүчнийг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ" гэж тус тус заасан хэдий ч улс орны нийгэм, эдийн засгийн хүндрэлтэй байдал, төсөв санхүүгийн хүрэлцээгүйгээс импортоор гадаад орны тусламж, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар худалдан авч байгаа цэргийн зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийг гаалийн тариф, гаалийн татварыг төлөх асуудал жил болгон хүндрэлтэй асуудлын нэг болж байна. Тухайлбал, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар гаднаас худалдан авч байгаа цэргийн зэвсэглэл, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл, галт хэрэглэлийн зөвхөн худалдан авахтай холбогдсон санхүүжилтийг олгож байгаагаас шалтгаалан гаалийн болон бусад татварыг төлөхийн тулд худалдан авах хөрөнгийг тоо хэмжээг бууруулах асуудал байнга гарч байгаа нь батлан хамгаалах бодлого, төсөл хөтөлбөр, арга хэмжээнд тусгагдсан ажлууд бүрэн гүйцэт хангагдаж чадахгүй байна гэсэн дүгнэлтэд хүрч байгаа юм.

Иймд Цэргийн зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг шинэчлэх, нөөцийг бүрдүүлэх, оновчтой төлөвлөх зорилгоор Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.5.2-т заасны дагуу Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

1.2.Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа этгээд:

Дээрх нөхцөл байдлаас дүгнэж үзвэл, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар тодорхойлсон зохицуулалтуудыг хуулиар баталгаажуулан эрх зүйн үндсийг тогтоохгүй тохиолдолд Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг шинэчлэх, нөөцийг илүү их хэмжээтэй бүрдүүлэхэд цаг хугацаа алдагдах сөрөг үр дагавартай гэж үзэх үндэстэй байна.

Эрх ашиг нь хөндөгдөх бүлэг		Нөлөөлж буй хэлбэр
1	Монгол Улсын нийтлэг ашиг сонирхол	Улс орны төсөв, санхүүгийн хүндрэлтэй байдлаас шалтгаалан Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдал болон Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний зэвсэг, техник, тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн шинэчлэлт, нөөцийн бүрдүүлэлтийг бий болгох арга хэмжээ удааширах, шийдвэрлэгдэхгүй байх, үүрэг гүйцэтгэх, бэлэн байдал алдагдах нөхцөлд хүргэнэ.
Dgayusy		

1.3.Асуудлыг үүсгэж буй учир шалтгаан:

Холбогдох нөхцөл байдлыг судлан үзвэл Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг шинэчлэх, нөөцийг нэмэгдүүлэх, хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлтийг хийхдээ хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар нэг мөр шийдвэрлэх хэрэгцээ шаардлага тулгарч байна. Тухайлбал,

1. Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг улсын төсөвт тусгагдсан бага хэмжээний орлогоос гадаадын улс орноос худалдан авалт хийх, импортоор оруулж ирэх бүтээгдэхүүний тоог нэмэгдүүлэх.

2. Тухайн байгууллагуудын төсөв санхүүгийн хувьд хүндрэл үүсэх, санхүүгийн чадавхгүй байдал багасах.

3. Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийн нөөц илүү их хэмжээтэй бүрдэх.

4. Хоцрогдсон хуучин зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгсэл шинэчлэгдэх зэрэг болно.

Иймд Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн тариф, гаалийн татвараас чөлөөлөх харилцааг зохицуулахад Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн холбогдох заалтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай байна.

ХОЁР. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ

Эрх зүйн зохицуулалтын хувьд Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн холбогдох заалтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулж тусгах замаар зохицуулна.

Иймд Аргачлалын 4-т заасны дагуу асуудлыг шийдвэрлэх зорилтыг дараах байдлаар тодорхойлж байна.

Зорилт: Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн холбогдох заалтад тусгах замаар Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн тариф, гаалийн татвараас чөлөөлөх асуудлыг судлах.

ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН ЗЕРЭГ, СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой хувилбаруудыг тогтоож, Аргачлалын 5-д заасны дагуу зорилгод хүрэх байдал буюу Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.1, 38.2-т нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, татвараас чөлөөлөх, тухайн харилцаатай холбоотой зардал, үр өгөөжийн харьцааг харьцуулан судалж дараах дүгнэлтийг гаргалаа.

Хувилбар		Зорилгод хүрэх байдал	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа	Үр дүн
1	Тэг хувилбар	Шийдвэрлэвэл зохих асуудал хэвээр үргэлжлэх бөгөөд тодорхой үр дүнд хүрэх боломжгүй.	Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахгүйгээр Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх боломжгүй, тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй.	Үр дүн сөрөг
2	Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх	Хэвлэл, мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан хууль тогтоомжийн талаар олон нийтийг соён гэгээрүүлэх ажлыг зохион байгуулах нь иргэд олон нийтийн мэдлэг мэдээллийг нэмэгдүүлэх сайн талтай хэдий ч асуудлыг шийдвэрлэх	Хэвлэл, мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан хууль тогтоомжийн талаар олон нийтийг соён гэгээрүүлэх ажлыг зохион байгуулах нь Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөхтэй холбоотой тулгамдсан асуудлыг нэр мөр шийдвэрлэхэд нөлөө	Үр дүн сөрөг

		боломжгүй.	үзүүлэхгүй юм.	
3	Зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх	Зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийснээр үр дүнд хүрэх боломжгүй.	Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх харилцааг зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх нь үр дүнтэй арга болж чадахгүй.	Үр дүн сөрөг
4	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийснээр төсөв хөрөнгөтэй холбогдох асуудлыг шийдвэрлэхэд нөлөө үзүүлэх боловч эрх зүйн зохицуулалттай холбогдох асуудлыг шийдвэрлэхэд нөлөө үзүүлэхгүй.	Зэвсэгт хүчинд шаардлагатай зэвсэг, техникийн шинэчлэлтийг хэрэгжүүлэх боломж бүрдэх хэдий ч холбогдох эрх зүйн зохицуулалтыг нарийвчлан тусгаагүй нь асуудлыг нэг мөр шийдвэрлэхэд нөлөө үзүүлэхгүй юм.	Тодорхой үр дүнд хүрнэ
5	Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх	Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх асуудал нь тухайн хуулиар зохицуулах харилцаатай хамааралгүй юм.	Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх асуудал нь Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийн холбогдох харилцаанд хамаарахгүй арга хэмжээ тул тулгамдаж буй асуудлыг нэг мөр шийдвэрлэх зохицуулалт болж чадахгүй байна.	Үр дүн сөрөг
6	Захиргааны шийдвэр гаргах	Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийн холбогдох харилцааг	Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийн холбогдох харилцааг захиргааны шийдвэр гаргах замаар шийдвэрлэх нь тухайн харилцааг цогц байдлаар	Үр дүн сөрөг

		захиргааны акт гаргах замаар шийдвэрлэх нь эрх зүйн үр дүнтэй зохицуулалт болж чадахгүй юм.	зохицуулах эрх зүйн зохицуулалт болж чадахгүй байна.	
7	Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах	Тус хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийн холбогдох харилцааг хуулиар нэг мөр зохицуулах боломжтой.	Хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгсэл гаалийн албан татвараас чөлөөлөгдөх эрх зүйн үндэслэл бүрдэнэ.	Үр дүнтэй

Харьцуулалтын үр дүнг харгалзан үзвэл дараах 1 хувилбар илүү эерэг нөлөөтэй байх магадлалтай байна:

- **Хувилбар-1:** Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх асуудлыг хамааруулж, эрх зүйн нарийвчилсан зохицуулалтыг бий болгох зорилгоор Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах.

Иймд тухайн хуулийн төслийн агуулга, зохицуулалтын хэлбэрийг дараах байдлаар ерөнхийлөн томъёолж байна. Үүнд:

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх асуудал шийдвэрлэгдэнэ гэж үзэж байна.

ДӨРӨВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Аргачлалын 6-д заасны дагуу сонгосон 1 хувилбарын үр нөлөөг аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа.

4.1.Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

- **Хувилбар-1:** Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх асуудлыг хамааруулж, эрх зүйн нарийвчилсан зохицуулалтыг бий болгох зорилгоор Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах.

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэх нь үр дүнтэй хувилбар гэж үзэж байна.

4.2.Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх асуудлыг хамааруулж, эрх зүйн нарийвчилсан зохицуулалтыг бий болгосноор улсын төсөвт ямар нэгэн нэмэлт зардал үүсэхгүй болно.

4.3.Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Сонгосон хоёр хувилбарын хувьд аль аль нь зорилтоо биелүүлэхэд эерэгээр нөлөөлнө.

Хувилбар 1-ыг хэрэгжүүлэх нь Зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх асуудлыг хамааруулж, эрх зүйн нарийвчилсан зохицуулалтыг тусгаснаар тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой юм.

4.4.Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Хувилбарууд бүгд байгаль орчинд ямар нэгэн шууд болон шууд бус сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.

4.5. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хуультай нийцэж байгаа эсэх

Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль тогтоомжтой зөрчил үүсэхгүй болно.

ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Аргачлалын 7-д зааснаар хувилбаруудын эерэг болон сөрөг талуудыг

- Зорилгод хүрэх байдал;
- Зардал, үр өгөөжийн харьцаа;
- Хүний эрх, эдийн засагт, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө;
- Хууль тогтоомжтой нийцэж буй эсэх;
- Гарч болох сөрөг үр дагавар, түүнийг арилгах хувилбар байгаа эсэх гэсэн шалгуураар дахин нягтлан үзэж дараах дүгнэлтийг хийлээ.

Эрх зүйн орчныг сайжруулахын тулд хувилбар 1-ийг Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар эрх зүйн орчныг цогц байдлаар шийдвэрлэх боломж бүрдэх юм.

ЗУРГАА. ЗӨВЛӨМЖ

Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний бэлэн байдал, үүрэг гүйцэтгэхэд шаардлагатай зэвсэглэл, техник, тоног төхөөрөмж, хоёрдмол зориулалттай бүтээгдэхүүн, галт хэрэглэл, сэлбэг, хэрэгслийг шинэчлэх, нөөцийг нэмэгдүүлэх, бүрдүүлэх, нэн шаардлагатай зэвсэг техникийн шинэчлэлтийг хэрэгжүүлэх, шийдвэрлэх боломж бүрдэх юм.

Иймд дээр дурдсан асуудалтай холбоотойгоор Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар эрх зүйн үндэслэлийг хуульчлан баталгаажуулах нь зүйтэй гэж үзэж байна.

---oOo---

Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөний үнэлгээ.

ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ (Хүснэгт 1)

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1. Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж буй эсэх	1.1. Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм	Үгүй	Хуульд шалгуурыг нийтлэг, тэгшээр хуульчилна.
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ялгаварлан гадуурхсан зохицуулалтыг тусгахгүй.
	1.1.3.Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцэж буй эсэх	Тийм	Үгүй	Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ биш.
	1.2. Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Холбогдох зохицуулалтыг хуульд тусгахдаа эрх, ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа бүлгүүдтэй мэдээлэл хуваалцаж, оролцоог хангасан.
	1.2.2.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Бүлгүүдийг тусгайлан тодорхойлж, тэдэнд үзүүлэх үр нөлөөг тооцсон.
	1.3. Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм	Үгүй	Хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах боломж нэмэгдэнэ.

	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, НҮБ-ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	Шударга, тэгш эрх, үр өгөөжтэй байх нөхцөл, боломжийг бүрдүүлэхэд чиглүүлсэн.
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм	Үгүй	Хариуцлагатай холбоотой зохицуулалт тусгахгүй.
2. Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1. Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгахгүй.
	2.2. Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	Тийм	Үгүй	Хязгаарлалт тогтоосон заалт байхгүй.
3. Эрх агуулагч	3.1. Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	- Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний анги, байгууллага
	3.2. Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон зохицуулалт байхгүй.
	3.3. Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзсэн зохицуулалт агуулаагүй.
	3.4. Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх /хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй/	Тийм	Үгүй	Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг агуулаагүй.

4. Үүрэг хүлээгч	4.1. Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Төрийн байгууллага үүрэг хүлээнэ.
5. Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1. Жендерийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм	Үгүй	Жендерийн үзэл баримтлалтыг зохицуулалт агуулгаагүй.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Зохицуулах харилцаа нь эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэхтэй холбогдох харилцаанд хамаарахгүй

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ
(Хүснэгт 2)

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэхгүй.
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх			
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсэж байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	бий болгох эсэх			
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Алба хаагчдын цалин, хөлс ажлын баталгаа нэмэгдэнэ
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ажлын байр шинээр бий болох болмжтой.
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Жижиг, дунд үйлдвэрлэл хөгжих боломж нэмэгдэнэ.
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Улсын төсвийн зардал нэмэгдэхгүй
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад	Тийм	Үгүй	Төрийн байгууллагын бүтцэд өөрчлөлт хийх шаардлага бий болно.

	бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх			
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болохгүй
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд эерэг нөлөө үзүүлнэ
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн байдлаар зөрчилдөхгүй.

НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ
(Хүснэгт 3)

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм	Үгүй	Шинээр ажлын байр бий боломжтой.
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд ямар нэгэн нөлөө үзүүлэхгүй.
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд эерэг нөлөө үзүүлнэ
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Төрийн захиргааны, зарим байгууллагын албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд өөрчлөлт орохгүй.
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Тухайн харилцаанд оролцогчдын ажлын байранд тогтвортой ажиллах идэвх сонирхол нэмэгдэнэ.
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулснаар иргэдийн боловсрол мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд	Тийм	Үгүй	Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөө үзүүлэхгүй

	нөлөөлөх эсэх			
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

(Хүснэгт 4)

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхыг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

—oOo—